

ספר פליטת בית יוסף

לידתו של הספר

בספרו הביבליוגרפי **שפתי ישינים**, אמשטרדם תמ, אות פ, מספר 18, עמ' סא, כותב ר' שבתי בס: **"פליטת בית יוסף"**. הובא בספר כנסת הגדולה, ובו שאלות ותשובות הג"מ יוסף קאר"ו.

העתיק ממנו ר' יחיאל היילפרין, סדר הדורות, קארלסרוא תקכט, משפט זה פעמיים: בחלק א, שנת ה'שלה (דף סד ע"א), ובחלק ג, אות פ (דף קעד סוע"ד).

על דברי ר' יחיאל היילפרין העיר החיד"א, **שם הגדולים**, חלק ב, ליוורנו תקמו, מערכת פ, אות יא, דף סח ע"ב [בדפוסים המצויים: חלק ב, מערכת פ, אות פח]: **"פליטת בית יוסף"**. הובא בספר כנסת הגדולה, שו"ת הגאון מהר"י קארו. כך כתב בספר סדר הדורות. ועמו הסליחה, דלא היו דברים מעולם, רק דהוא טעות הדפוס בכנסת הגדולה, דהוא כתב פליטת ב"י והדפיסו פליטת בית יוסף, אך הכונה של הרב כנסת הגדולה היה על שו"ת פליטת בית יהודה שהם תשובות מהר"י לירמא, וזה פשוט".

על דברי החיד"א העיר ר' מנחם מנדל קרנגל מקראקא, הגהות מנחם ציון, בתוך: שם הגדולים השלם, פיעטרקוב תרצ, מערכת פ, הערה כט, דף סז ע"ב, הערה צדדית: "וכן כאן אין עליו [=על בעל סדר הדורות] האשמה, שדבריו לקוחים המה מספר שפתי ישינים, עיין שם".

מדברי החיד"א מתבאר, שר' שבתי בס ראה בכנסת הגדולה שמוזכר בו ספר **"פליטת בית יוסף"**, והוסיף מסביר שהוא ספר שו"ת של בעל 'בית יוסף': **"שאלות ותשובות הג"מ יוסף קאר"ו"**.

מהדורות כנסת הגדולה

נשאר עלינו לבדוק היכן מוזכר בכנסת הגדולה **"פליטת בית יוסף"**.

בעשרות מקומות בכנסת הגדולה מוזכר הספר **פליטת בית יהודה**, ופעמים רבות בנוטריקון **פליטת ב"י**. אבל דומני שרק פעם אחת בלבד נדפס בספרו: **"פליטת בית יוסף"**, והיא:

בכנסת הגדולה דפו"ר, ליוורנו תיח, או"ח, כללים בדרכי הפוסקים, אות כא, דף קסא ע"ג: **"כלל מקדמונים**, שבכל מקום שכותבין התוספות 'תימא' ואינו מתרץ ואינו כותב בסוף דבריו 'וצ"ע', לפעמים התירוץ ברור. **פליטת בית יוסף"**.

בכנסת הגדולה, מהדורת ליוורנו תקנב, או"ח, דף קנט ע"א, כבר תוקן: **"...פליטת בית יהודה"**. וכן הוא בדפוסים הבאים. גם בכנסת הגדולה מהדורת 'מכון הכתב' נדפס שם **"פליטת בית יהודה"**.

אגב ראוי להעיר על מהדורת 'מכון הכתב', שלעומת זה הדפיסו בכנסת הגדולה בשלשה מקומות אחרים (לפחות) **"פליטת בית יוסף"**! בשנים מהם הם פענחו את מה שנשאר סתום בדפו"ר **"פליטת ב"י"** (כנה"ג חו"מ סי' שנז הגה"ט אות א; שיירי כנה"ג יו"ד סי' רא הגב"י אות יג), ובשלישי נדפס בדפו"ר **"פליטת בית יאודה"** והם הדפיסו **"פליטת בית**

יוסף" (שיירי כנה"ג שם אות צג). וצרף לזה מה שכתב ר' משה בצרי (ע"י 'מכון הכתב'),
שערי כנסת הגדולה, ירושלים תשסו, עמ' עד, הערה 51.

גלגולה של טעות לספר יד מלאכי

ר' מלאכי הכהן (ה'רמ"ך), יד מלאכי, ליוורנו תקנז, כללי התוספות והרא"ש, כלל כו, דף
קפה ע"ג, כתב: "כלל מקדמונים, שבכל מקום שכותבי' התוספו' 'תימא' ואינו מתרץ
ואינו כותב בסוף דבריו 'וצ"ע', לפעמים התירוץ ברור. כן כתב הכנסת הגדולה בכללי
הפוסקים כלל כ"א בשם פליטת בית יוסף...".

הרי העתיק אף הוא לתומו, מתוך כנסת הגדולה "פליטת בית יוסף", ולא הרגיש שטעות
סופר היא ושיש לתקן "פליטת בית יהודה".

כן נדפס גם ביד מלאכי דפוס שני, ברלין תריב, דף קכט ע"ד. אבל בדפוס השלישי,
פרמישלה תרלז, דף קפט ע"ד, כבר תוקן "פליטת בית יהודה". וכן נדפס מאוחר יותר
במהדורת פרמישלה תרמח, דף קנב ע"ב. והרי זו שליחות יד!

ביד מלאכי הוצאת 'מישור', ארץ ישראל - ניו יורק תשסא, עמ' תקלא, נדפס על פי
הדפוסים הראשונים: "פליטת בית יוסף". ומה מאוד תמהתי בראותי שבמהדורה החדשה
שנדפסה על ידי 'מכון ירושלים', ירושלים תשעו, כרך ב, עמ' עד, נדפס "פליטת בית
יהודה". וצינינו בהערה 56: "למוה"ר יהודה לירמה". לא העירו ששינו מדפוס הראשון,
ושבתיקונם הם מתקנים את לשון הכנסת הגדולה ואת לשון היד מלאכי! גם לא ראו,
כנראה, את דברי פליטת בית יהודה בפנים, ולכן לא ציינו אצלו ציון מדויק.

דברי פליטת בית יהודה

מה שהביא בעל כנסת הגדולה בכללי הפוסקים הנ"ל בשם "פליטת בית יוסף", מופיע
בפליטת בית יהודה, ויניציאה תז, סי' כא, דף מט ע"ב: "...כמו שלמדוני רבותי נר"ו
שהוא כלל מקדמונים שכל מקום שכותבין התוספות ז"ל 'תימא' ואינו מתרץ וגם אינו
כותב בסוף דבריו 'וצ"ע', לפעמים התירוץ ברור הוא".

כלל זה יש לו שורש בדברי ר' משה אלפלאס, שכתב בספרו ויקהל משה, ויניציאה שנו,
דף קסא ע"א, בקצת שינוי: "והיא על דרך כשהתוספות יקשו קושיא אחת ומשיבין
ואומרים 'וצ"ע', או כשאומרים 'תימא' ואין משיבין דבר, שנוכל לומר שבכונה עושים כן,
כדי לעורר למעיין, על דרך מה שפירשו על פסוק תן לחכם ויחכם עוד, רוצה לומר, הרב
כשידבר עם תלמידו ורואה בו שיש לו הכנה [אולי צ"ל: הבנה?], לא ילמד לו הדברים
בשלמות, אלא שילמדם באופן שעדיין צריכין תוספת ביאור, כדי שהתלמיד יהיה מוסיף
מדעתו".